

A drogfüggőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök relevanciája a társadalmi dimenzióban

ERDŐS Ákos¹

E tanulmány célja, hogy a rendőr és az állampolgár kapcsolatrendszerében (társadalmi dimenzióban) vizsgálja a drogfüggőkre vonatkozó rendőri attitűdök gyakorlati jelentőségét. A témában született tudományos kutatások eredményeit felhasználva vizsgáltuk a drogfüggőkhöz való rendőri viszonyulás gyakorlati relevanciáit. Eredményeink azt igazolják, hogy azokban az esetekben, amikor a rendőr szolgáltató szerepkörben intézkedik egy függővel szemben, elsősorban az olyan problémakategóriákkal találkozunk, mint a bizalmatlanság, az áldozathibáztatás, a többszörös viktimizáció, valamint a normasértés, diszkrimináció megjelenése. Míg a korlátozó szerepkörben intézkedő rendőr drogfüggőkkel kapcsolatos negatív viszonyulása kapcsán a bűnözőkép kialakítása, a hatalommal való visszaélés és diszkrimináció, az agresszió és a de-vianciaerősítés problémáival szembesülhetünk.

Kulcsszavak: rendőrség, drogfüggő, addikció, attitűd

Bevezetés

Napjaink nyugati társadalmait szinte kortünetként jellemzik az olyan patológiás magatartásformák széles körű jelenléte, mint a gyógyszerrel, az alkohollal vagy épp a kábítószerral kapcsolatos, úgynevezett kémiai addikciók.²

Az addikciós problémák különböző formái³ nemtől⁴ és társadalmi státusztól⁵ függetlenül – közvetve vagy közvetlenül – mindenki számára jól érzékelhető módon

¹ ERDŐS Ákos, pénzügyőr, őrnagy, tanársegéd, NKE RTK, Vám- és Pénzügyőri Tanszéke, PhD-hallgató, NKE Rendészettudományi Doktori Iskola, addiktológiai konzultáns
Ákos ERDŐS customs major, assistant lecturer, NUPS Faculty of Law Enforcement Department of Customs and Finance Guards, PhD. student, NUPS, substance abuse consultant
ORCID: 0000-0001-9805-35-11, erdos.akos@uni-nke.hu

² Pikó (2002) 53.

³ A szakirodalom az addikciók (függőségek) két fő típusát különbözteti meg: a kémiai és a viselkedési addikciókat. A kémiai addikciók esetében valamely pszichoaktív anyag használatának maladaptív formájáról beszélünk, amely jelentős klinikai, szociális károkozáshoz vezet, és vele kapcsolatban gyakran megjelenik a tolerancia, megvonás és sóvárgás. Rác (1998) 16. Azonban számos olyan függőséget is ismerünk, amelyeknél nincs jelen semmilyen kémiai anyag (például kóros játékszenvedély, szexuális viselkedés addiktív zavara, internetfüggőség, munkafüggőség, edzésfüggőség). Ezeket nevezzük összefoglalóan viselkedési addikcióknak. Demetrovics (2011) 3. Jelen tanulmányban kizárólag ez előbbivel kapcsolatos attitűdök jelentőségével foglalkozunk.

⁴ Erdős (2018a) 87–98.; Galán (2014) 318–319.; Bálint et al. (2018)

⁵ Paksi et al. (2018) 541–565. Borbély–Pecze (2006) 359–381. Szécsi–Sik (2016) 115–131.

jelen vannak a közösség különböző alrendszerében. Nem túlzás azt állítani, hogy a függőségek – azok minden egészségügyi, szociális velejárójukkal együtt – átszövik a társadalom egészét.

Már-már általánosnak mondható jelenlétük ellenére a különböző kutatási eredmények ugyanakkor azt látszanak igazolni, hogy a társadalmi többséget rendkívül negatív attitűdök jellemzik a függőkkel kapcsolatban.⁶ Az emberek sok esetben elutasítón, előítéletesen és kirekesztő módon viszonyulnak azokhoz a társaikhoz, akik az addikció valamely formájával küzdenek.⁷

E jelenség problematikus helyzetére hívta fel a figyelmet a *Canadian Medical Association Journal* egyik vezércikke is, amelynek címe: *A függőség betegsége: meg kell változtatnunk a függőkkel kapcsolatos attitűdjeinket.*⁸ Felmerülhet azonban a kérdés, hogy vajon miért fontos egyáltalán a társadalomnak a függőkkel kapcsolatos attitűdjeinek minősége, illetve annak kutatása?

A függőkre vonatkozó attitűdök vizsgálatának a jelentősége többszörösen is indokolható. Ezeket Basu és munkatársai a következőképp foglalták össze: először is, bizonyított, hogy az egészségügyi dolgozóknak és hallgatóknak a függőkkel kapcsolatos negatív attitűdjei könnyen vezethetnek olyan kártékony magatartásokhoz, mint az aluldiagnosztizálás vagy a rossz bánásmód. Másodsor, a nem egészségügyi intézmények dolgozóinak kedvezőtlen attitűdjei a függőkkel kapcsolatban szintén kialakíthatnak diszkriminatív viselkedési mintázatokat. Harmadszor, az emberek droghasználattal kapcsolatos attitűdjei összefüggésben állnak azzal, hogy szubjektíve mennyire élik meg teherként a függő családtagjukkal való foglalkozást.⁹

Már a hivatkozott mű szerzői is utalnak arra, hogy bizonyos társadalmi csoportok (például egészségügy) esetében különös jelentősége van annak, hogy az adott csoport tagjai milyen attitűdökkel viseltetnek az addikciós problémával küzdők iránt. Ez az oka annak, hogy miért válnak oly gyakran az attitűdkutatások alanyaivá az egészségügyi szakemberek, illetve az orvos- és egészségügyi tudományterület hallgatói.

Azonban a függőkre vonatkozó attitűdök vizsgálata éppúgy jelentőséggel bírhat más hivatások gyakorlóit között is. Ezt bizonyítandó, e tanulmányban – a fentiekhez hasonló módon – összefoglaljuk azokat az eredményeket, amelyek a rendőri hivatás gyakorlása kapcsán igazolják a drogfüggőkkel és kémiai addikciókkal kapcsolatos attitűdök vizsgálatának elméleti és gyakorlati relevanciáját.

Úgy vélem, hogy a rendőri hivatást érintően – már csak a kémiai addikciók korábban említett elterjedtsége okán is – e téma vizsgálata két fő dimenzióban válik szükségessé. Egyrészt a rendőr és a civil társadalom tagjainak kapcsolatában (társadalmi dimenzió). Másrészt, a rendőrnek, a saját (intrapersonális), illetve a kollégái (interperszonális) addikciós problémáihoz való viszonyulása kapcsán (szervezeti dimenzió).

⁶ Balassa (2006) 205–240.

⁷ Kovács (2018a)

⁸ Stanbrook (2012) 155.

⁹ Basu et al. (1998) 158–164.

Tekintettel azonban a téma összetettségére, jelen tanulmányban kizárólag azokkal a függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdökkel foglalkozunk, amelyek megjelenése a társadalmi dimenzióban jut jelentőséghez.

A függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök jelentősége a társadalmi dimenzióban

Talcott Parsons 1951-es munkájában amellet érvel, hogy a társadalom tulajdonképp nem más, mint egy olyan komplex rendszer, amelyben az egyes funkcionális egységek (például intézmények, csoportok) egymással kapcsolatban álló alrendszerként vannak jelen.¹⁰ Kétség sem férhet hozzá, hogy e rendszerben a rendőrség az a társadalmi egység, amely szinte kivétel nélkül közvetlen kapcsolatban áll minden egyéb társadalmi alrendszerrel. A függőkkel és függőségekkel kapcsolatos attitűdök vizsgálatának relevanciáját ezért is különösen fontos a rendőr és a civil társadalom tagjainak kapcsolatában (társadalmi dimenzióban) kutatni.

A rendészet – ezen belül is a rendőrség¹¹ – legmélyebb lényege szerint azért létezik, hogy biztonságot szolgáltatson a társadalom számára. Ezzel együtt képesnek kell lennie a változásra, hogy választ adhasson azokra a lokális és globális biztonsági kérdésekre, amelyek az idő múlásával és a társadalmi problémák átalakulásával megjelennek.¹² A rendészeti szervek mindenkori feladata tehát, hogy a közbiztonságot és az ország belső rendjét közhatalmi eszközökkel oltalmazzák. E rendeltetésének pedig a rendészet négy funkción keresztül tesz eleget: örökös funkció, igazgatásrendészeti funkció, karhatalmi funkció és bűnüldöző funkció.¹³

A rendészet alapvető funkcióinak sokszínűsége megköveteli, hogy a rendőr a civilekkel kialakított kapcsolatában – helyzettől függően – különböző szerepekbe helyezkedjen, és aszerint lássa el feladatait. Ezt nevezzük a hatósági fellépés heterogén jellegének. A rendőri intézkedés heterogenitása azt jelenti, hogy egyes esetekben a rendőr mint szolgáltató lép fel, máskor a korlátozó, kényszerítő szerepkör lép előtérbe, és nem ritkán kénytelen rekonstruáló szerepben működni, amelyben a szolgáltatás (például az áldozat kapcsán) és a korlátozás (például az elkövető kapcsán) egyaránt megjelenhet.¹⁴ A drogfüggőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök jelentőségét – a társadalmi dimenzióban – ezért

---

¹⁰ Talcott (1951)

¹¹ A rendészet nem írható le pusztán a rendőrség intézményével. A különböző rendészeti feladatokon egymástól elkülönült szervek osztoznak meg. Mindazonáltal elmondható, hogy a rendőrség az intézményesített rendészet legtipikusabb képviselője.

¹² Kovács (2018b) 17.

¹³ Finszter (2018) 33–34.

¹⁴ Finszter (2014) 32.

alapvetően két szerepkör kapcsán szükséges vizsgálnunk: a szolgáltató és a korlátozó rendőri szerepkörökben.¹⁵

A függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök jelentősége a szolgáltató szerepkörben

A rendőr bűnüldözési, igazgatásrendészeti vagy akár őrködő feladatainak ellátása során is sokszor kerül kapcsolatba olyanokkal, akik nem sértettek jogi normát és nem veszélyeztetik a közrend vagy a közbiztonság háborítatlanságát. Ezek a személyek jellemzően áldozatként, ügyfélként vagy akár tanúként találkoznak a hatósági tevékenységgel.

A függőség és bűnözés korrelációjának vizsgálata alkalmával azonban meglehetősen kevés figyelem jut ezekre a személyekre. A legtöbb kutatás ugyanis elsősorban úgy vizsgálja a drogfüggőket, mint potenciális elkövetőket.¹⁶

Pedig ha jobban szemügyre vesszük a kényszeres szerhasználat valamint a bűnözés kapcsolatát, egyértelműen felismerhetővé válik a függők jelentős áldozati szerepe is.

A szenvedélybetegnek áldozattá válásának hátterét vizsgáló elméletek közül a leggyakrabban emlegetett, úgynevezett *Háromoldalú elméleti keret*, Paul J. Goldstein nevéhez fűződik.¹⁷ Később Nunes és Sani – felhasználva a témában addig született eredményeket (Goldsteinét is) – megalkotta a *Kábítószerfüggők Viktimizációjának Integrált Modelljét*. Ebben a szerzők összefoglalták mindazokat az elméleteket, amelyek a függők áldozattá válásának specialitásaira mutatnak rá (1. ábra).¹⁸

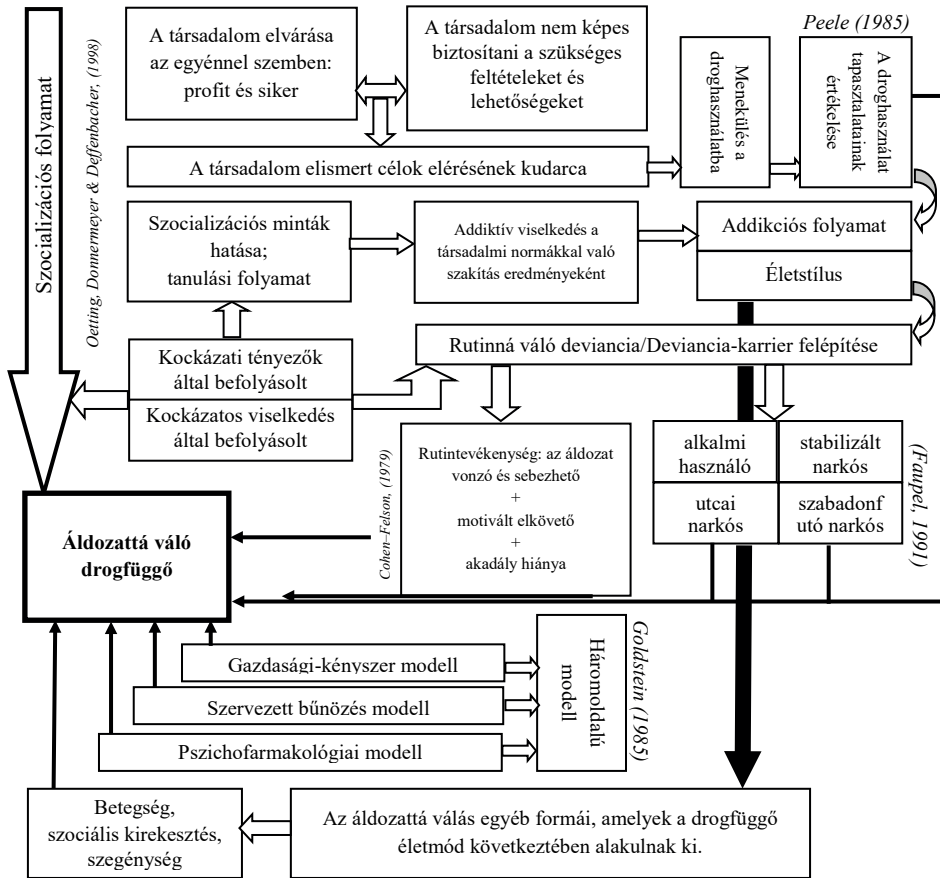
---

¹⁵ Megjegyzendő, hogy az esetek egy részében a drogfüggővel kapcsolatos rendőri fellépés alkalmával, a korlátozó és a szolgáltató szerepkör egyszerre is megjelenhet. A kábítószer birtokló személlyel szemben alkalmazott kényszerintézkedés esetén például kétség kívül jelen van a korlátozás (például előállítás), mindazonáltal az elkövető számára nyitott jogintézményekről (például elterelés) szóló felvilágosítás (már ha kap ilyet) alkalmával a rendőr tulajdonképp szolgáltató szerepkörben mutatkozik.

¹⁶ Rodríguez et al. (2011) 89–105.; Seddon (2006) 680–703.

¹⁷ Goldstein (1985)

¹⁸ Nunes–Sani (2013)

1. ábra: Kábítószerfüggők Viktimizációjának Integrált Modellje. Forrás: Nunes-Sani (2013) 682.

Végző soron azonban mind a két elméleti koncepció arra kíván rávilágítani, hogy a szenvedélybetegek sajátos mentális problémájuk miatt – sok szempontból – könnyen válhatnak különféle bűncselekmények áldozatává. „Nyilvánvalónak tűnik, hogy azok a személyek, akiket problémás szerhasználóként vagy függőként jellemezhetünk, megjelennek a büntető igazságszolgáltatás rendszerében, így a bűncselekmények áldozataiként is. Áldozataivá válhatnak azoknak a bűncselekményeknek, amelyek a szerhasználathoz vagy a függőséghez kötődnek (például a kábítószer beszerzésekor megjelenő erőszaknál), de azoknak is, amelyek nyilvánvalóan nem állnak közvetlen kapcsolatban a drogfogyasztással (amikor véletlenszerű támadás, nemi erőszak vagy rablás áldozataivá válnak)” –

állítja Seear és Fraser.¹⁹ Tipikus példája ez előbbieknél, amikor az alkohol²⁰ vagy egyéb tiltott pszichoaktív szer²¹ problémás használatával közvetlen összefüggésben, illetve azok hatása alatt válik valaki áldozattá.

Az eddigi tudományos eredmények azonban azt igazolják, hogy a viktimizálódott szenvedélybetegek láthatósága meglehetősen alacsony. Ennek egyik oka például, hogy az intoxikált állapotban lévő személyek nem szívesen vagy egyáltalán nem jelzik a rendőrség felé az áldozattá válásuk tényét.²² De a feltisztulást követően is rendszeresen elmarad a hatóságok értesítése, hiszen az áldozatok sokszor nem is emlékeznek a bűncselekmény pontos részleteire, ezért inkább nem is jelentik azt.²³

Témánk szempontjából viszont az igazán érdekes kérdés az, hogy miként ragadható meg a rendőrnek a szenvedélybeteg áldozatra, illetve ügyfélre vonatkozó negatív (elutasító, előítéletes) vagy éppen pozitív (segítő, elfogadó) viszonyulásának gyakorlati jelentősége?

A szakirodalomban fellelhető eredmények alapján azt állítjuk, hogy a drogfüggőkkel kapcsolatos negatív – vagy éppen pozitív – rendőri attitűdök számos gyakorlati következménnyel járhatnak. Ezeket a következőkben négy fő csoportba (*bizalmatlanság, áldozathibáztatás, többszörös viktimizáció, valamint a normasértés és diszkrimináció*) sorolva mutatjuk be részletesen.

Bizalmatlanság

Az Országos Kriminológiai Intézet 2004-es kutatásából kiderül, hogy Magyarországon a bűncselekmények áldozatainak közel fele (43%) azért nem tesz bejelentést a rendőrségnek, mert elégedetlen, illetve bizalmatlan a hatósággal szemben.²⁴ E jelenséget az Európa-szerte begyűjtött adatok is igazolni látszanak: míg például a skandináv országok lakosai általában bíznak a rendőreikben, addig a kontinens keleti és déli államaiiban az embereket erős bizalmatlanság jellemzi a rendőrséggel és az igazságszolgáltatás rendszerével szemben.²⁵

Az áldozat egyébként is alacsony bizalmi szintjét tovább rombolják azok a helyzetek, amikor a hatóság felkeresése alkalmával át kell élnie az elutasítás, *horribile dictu* a diszkriminálódás élményét. Amennyiben ugyanis az áldozat nem tapasztalja a mindenkinek egyformán járó ugyanolyan közszolgáltatás érzését, hanem helyette nem megfelelő eljárást, elutasítást, esetleg diszkriminációt kell átélnie, erősödnek félelmei a hatósággal szemben, továbbá csatlakozik a teljes demokratikus intézményrendszerben is.²⁶

¹⁹ Seear–Fraser (2014) 826.

²⁰ Boles–Miotto (2003) 161.; Miller–Downs–Gondoli (1989) 538.

²¹ Kantor (1989) 184–185.; Haller–Miles (2003) 773–774.; Darke et al. (2010) 918–919.

²² Goldstein (1985) 495.

²³ Nunes–Sani (2013) 680.

²⁴ Barabás (2004) 181.

²⁵ Jackson et al. (2011) 8.

²⁶ Uszkiewicz (2013) 39.; Kovács (2015) 102.

A szenvedélybeteg áldozatok esetében ez a bizalmatlansági tényező még hangsúlyosabbá válik. Swanson szerint az a fajta deviáns és rendfenntartó szereposztás, amely a függők és a rendőrök között alakul ki, jó alapul szolgál a bizalomhiányos állapot létrejöttéhez. Miként a rendőr pejoratívan tekint a szenvedélybetegre, a függők – és az őket kezelni hivatott intézmények – bizalmatlanná válnak a rendőrrel szemben.²⁷

Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor a bántalmazott kábítószerfüggő a feljelentés alkalmával úgy érzi, hogy az ő magatartása (az illegális szer fogyasztása) hangsúlyosabbá válik a rendőr számára, mint az erőszaktevőé. Kuszíngék szerint: „[H] a az illegális szert használó bántalmazott személy azt tapasztalja, hogy a hatóság nem lép fel kellő hatékonysággal a bántalmazással szemben, ellenben az ő szerhasználatával szemben nagy határozottsággal fellép, akkor a legközelebbi erőszaktesetnél nem fog segítséget kérni, ami a testi épségébe, életébe kerülhet. [...] Az illegális szereket használó áldozatok esetében a szolgáltató vagy hatóság akkor jár el hatékonyan és etikusan, ha a pszichoaktív szer használatának szankcionálásától eltekint, vagy ha ez jogilag lehetetlen, a szankciót minimálisra csökkenti (például eltereléssel), illetve ha a bántalmazott esetében nem vizsgálja azt, milyen (legális vagy illegális) szer következtében tűnik intoxikáltnak a személy.”²⁸

A rendőrök által elutasított csoport és a hatóság tagjai között megjelenő negatív attitűdök tehát könnyen egy kölcsönös bizalmatlansági állapot kialakulásához vezetnek. Ennek ugyanakkor fontos gyakorlati jelentősége van, hiszen – miként arra a korábbi kutatások eredményei utalnak – a bizalom hiányában csökken az érintettek együttműködési hajlandósága, az egyének többször vonják kétségbe a rendőri eljárások legitimitásukat.²⁹

Pap szerint ugyanakkor a rendőrrel, illetve a rendőrséggel kapcsolatos társadalmi bizalom megléte esetén várható, hogy kialakul a szubjektív biztonságérzet, csökken a bűnözéstől való félelem, nem lesznek legitimációs problémák, kialakul a nyitottság és a társadalmi együttműködés, a bűnözéskontroll közösségi kooperációval, kölcsönös viszonyon fog alapulni, végső soron pedig nő a rendészeti feladatellátás színvonala, eredményessége és hatékonysága.³⁰

Áldozathibáztatás

A szenvedélybeteg áldozathoz való negatív rendőri viszonyulás következő gyakorlati problémáját az áldozathibáztatás megjelenésének lehetősége adja. Könnyen előfordulhat, hogy az áldozatot önsorsrontó, erkölcsstelen jellemnek bélyegző rendőri kép eltorzítja a bűncselekmény megfelelő szakmai értékelését. A rendőrben kialakult

²⁷ Swanson (1975) 493.

²⁸ Kuszíngék–Spronz–Wirth (2012) 31.

²⁹ Héra (2015) 402.; Decker–Kersten (2015)

³⁰ Pap (2014) 20.

sztereotípiák ugyanis jelentős mértékben képesek befolyásolni az áldozat felelősségének, illetve az őt ért trauma mértékének megítélését. Ez különösen igaz a szexuális bűncselekmények esetében. A sztereotípiák valóságként történő elfogadása, bár segít abban, hogy az egyének (rendőrnek) ne kelljen szembesülni az erőszak nagyságával, súlyával és azzal a ténnyel, hogy ez bárkivel, bármikor megtörténhet,³¹ ez azonban súlyos következményekkel is jár. Ennek az áldozathibáztató attitűdnek az ára ugyanis, hogy pszichológiai távolságot teremt az áldozat és az intézkedő között, ezáltal csökkentve a szenvedő fél iránt érzett empátiát. E pszichológiai távolság pedig olyan dehumanizáló és infrahumanizáló mechanizmusokon keresztül történik, amelyek következtében az egyén elkezd kevesbé emberinek és az árnyalt érzések (például szeretet, remény) megélésére alkalmasnak látni az áldozatot.³² Nario-Redmond és Branscombe vizsgálatai azt is bizonyították, hogy amint az elkövető helyett az áldozat viselkedését helyezük az események homlokterébe, úgy arányosan nő az áldozathibáztatás mértéke és csökken az elkövető észlelt felelőssége.³³

Ahogy a hatósággal szembeni bizalom esetében, úgy az áldozathibáztatás kapcsán is azt mondhatjuk, hogy az addikciós problémával küzdő áldozatok különös szereppel bírnak. Ezidáig ugyanis több kutatás eredményei is azt igazolják, hogy hajlamosak vagyunk az áldozatra hárítani az áldozattá válás felelősségét azokban az esetekben, amikor a bűncselekményt megelőzően az érintett önként használt valamilyen pszichoaktív szert.³⁴

A legfontosabb kérdés azonban itt is az, hogy milyen következményekkel járhat az áldozatok hibáztatása? Z. Papp szerint az áldozathibáztató attitűd egyik rendkívül káros hatása, hogy az áldozatok számára megnehezíti, hogy megosszák másokkal a bűncselekmény részleteit, illetve jelentsék azt a hatóságnak. A következő probléma, hogy az áldozathibáztatás lelassítja vagy megállítja az áldozat gyógyulását, továbbá növeli annak szégyenérzetét, büntudatát és tovább mélyíti a bizalmatlanságát másokkal szemben. A szerző végezetül kiemeli, hogy az áldozatot hibáztató attitűd megerősíti az elkövető narratíváját, miszerint a történetekért kifejezetten az áldozat okolható. Ennek következményeként a sértett képtelenné válik arra, hogy reálisan tudja megítélni saját szerepét. Márpedig erre mindaddig nem lesz képes, amíg fel nem ismeri, hogy az ő tettei semmilyen módon nem igazolhatják a büntettet és nem mentesíthetik az elkövetőt.³⁵

Többszörös viktimizáció

A kriminológia áldozatközpontú kutatásai nemcsak arra világítottak rá, hogy bizonyos csoportok tagjai az átlagosnál jóval gyakrabban válnak bűncselekmények áldozataivá,

³¹ Parti-Szabó-Virág (2016) 9.

³² Z. Papp (2017) 86.

³³ Nario-Redmond-Branscombe (1996) 354.

³⁴ Girard-Senn (2008) 15.; Grubb-Turner (2012) 448–449.

³⁵ Z. Papp (2017) 82–83.

hanem arra is, hogy nagyobb az áldozattá válás esélye azok között, akik korábban már voltak bűncselekmény áldozatai. Az ő esetükben beszélünk a *többszörös viktimizáció* veszélyéről.³⁶

Az eddigiek után talán nem meglepő, hogy a szenvedélybeteg áldozatok esetében kiemelt jelentősége van a rendőri attitűdöknek a többszörös viktimizáció megelőzésében is. Az elmúlt évek kutatásai ugyanis egyértelműen rámutattak arra, hogy a mentális problémával küzdő személy által észlelt megfélemlítés rombolja annak önbecsülését.³⁷ Számunkra ennek azért van különös jelentősége, mert a szenvedélybeteg esetében az önbecsülés már eleve rendkívül alacsony. Függetlenül attól, hogy kémiai vagy viselkedési addikcióról beszélünk, általában megállapítható, hogy a szenvedélybetegség kialakulásában az alacsony önbecsülés, a fejletlen énkép fontos szerepet játszik.³⁸ A többszörös viktimizáció szempontjából tehát fontos, hogy a rendőr esetleges stigmatizáló viszonyulásával ne rombolja tovább az egyén önbecsülését. Ismeretes például, hogy bántalmazott nők átlagosan hat-nyolc alkalommal mennek vissza, vagy fogadják vissza bántalmazó családtagjukat, mielőtt megszakítanák vele a kapcsolatot.³⁹ Pedig – miként azt Favorini is megjegyzi a kodependens (társfüggő) személyekkel kapcsolatban – amint a függő áldozatok önbecsülése, valamint énhátárai megszilárdulnak, azok képesek lesznek egészséges kapcsolatok kialakítására anélkül, hogy újra áldozattá válnának.⁴⁰ Az önbecsülés további rombolása azonban akadályozza ezt a folyamatot.

A korábbi kutatások eredményeiből arra következtethetünk, hogy a deviánsnak ítélt csoportok tagjaival szemben tanúsított segítő attitűd viszont hosszú távon további sikereket indukálhat. Egy prostituáltak között végzett kvalitatív kutatás eredményei azt igazolják, hogy a kliensek miután megpróbálták kilépni korábbi életükből, kapcsolatba kerültek olyan szervezetekkel, mint a rendőrség vagy a lelki segély vonal, ahonnan a megfelelő segítő szervezetekhez juthattak. Azok körében, akik segítséget kaptak, megfigyelhető volt a kommunalitás. A segítségben részesülés élménye ugyanis előhívja a másokkal való együttérzés, a másokon való segítség motívumát.⁴¹ Ezzel együtt egy másik kutatásban Kovács szintén igazolta, hogy „az áldozatok nem-tájékoztatása, a nem megfelelő információáramlás, illetőleg a nem megfelelő intézkedések megtétele vezet oda, hogy az áldozatok a rájuk kényszerített prostitúciós tevékenységet – akaratukon kívül – folytassák, ezzel gazdagítva futtatóikat”.⁴² Vagyis a rendőr támogató attitűdje – hacsak részben is – de képes hatást gyakorolni a sértett fejlődésére és a többszörös viktimizációjának megelőzésére.

³⁶ Borbíró (2009) 135.

³⁷ Sztancsik–Máth–Pék (2017) 41.

³⁸ Demetrovics (2013) 54., 78.; Zsákai (2008) 67.

³⁹ Kuszing–Spronz–Wirth (2012) 31.

⁴⁰ Favorini (1995) 829.

⁴¹ Rácz (2007) 92.

⁴² Kovács (2014) 224.

Normasértés, diszkrimináció

A rendőr szolgálata során mindig közfeladatot lát el, amelyet írott és íratlan normák százai bástyáznak körül. A jog és az erkölcs szoros kapcsolata teljesen áthatja a rendőri hivatást, s egyformán fontos szereppel bírnak. A jog egyfelől meghatározza a rendőrség szervezetét, működését, másfelől a rendőrigazgatás jogosítványait és korlátait.⁴³ Az erkölcs pedig, mindamelllett, hogy tartalmat ad az írott normának, még a jognál is fontosabb szerepet tölt be a szervezeti kultúra alakításában.⁴⁴ A rendőri hivatás etikai kódexe – többek között – kiemelt követelményként határozza meg az eljárások során tanúsított elfogulatlanságot. Ennek megfelelően a diszkriminációnak minden formája abszolút módon tilalmazott. A kódex „önálló etikai értéknek tekinti az elfogulatlanságot, ebből a szempontból a szervezet tagjaival szemben szigorúbb mércét állít, mint ami az alkotmányos jogrend egészével szemben követelményként érvényesül” – állapítja meg Gecse és Volter.⁴⁵

A másik fontos etikai követelmény, hogy a rendőr az intézkedései során megfontoltan, mértéktartó módon és előítéletektől mentesen járjon el, amely során kerülni kell a szükségtelen konfliktusok kialakítását. Továbbá a rendőr köteles empátiával, emberséggel fordulni embertársaihoz. Szakács szerint ez a fajta elfogadó, segítő attitűd pedig még hatványozottabb jelentőséghez jut a tisztek, illetve rendőri vezetők esetén. Amennyiben ugyanis a vezető segítőkész és támogató, akkor várható, hogy beosztottjaik is ezzel az attitűddel fognak más kollégákhoz és az állampolgárokhoz viszonyulni.⁴⁶

A fenti kritériumokkal összefüggésben hívják fel a figyelmet Molnárék, miszerint: „A rendőr egyetlen megnyilvánulása sem sértheti az emberi méltóságot, magatartása, verbális vagy nem verbális kommunikációja soha nem lehet megalázó, megbotránkoztatást keltő. A rendőr minden egyes cselekedetében, megnyilvánulásában ennek az attitűdnek kell tükröződnie.”⁴⁷

Fontos azt is kiemelni, hogy a bemutatott erkölcsi elvárásoknak a negligálása nemcsak az etikai kódex, hanem az írott jog előírásaival is szembemegy. A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény megalkotásakor ugyanis a jogalkotó törvényi szinten deklarálta a rendvédelmi hivatás egyes etikai alapelveit, mint például a méltóság, tisztesség, előítéletektől való mentesség és pártatlanság.⁴⁸

A szenvedélybetegnek áldozatot diszkrimináló rendőri magatartás tehát nemcsak hogy káros, hanem normasértő is egyben. S habár tudjuk, hogy a negatív attitűdök nem feltétlenül vezetnek diszkriminációhoz,⁴⁹ a rendőri viszonyulás minősége mégsem

⁴³ Finszter (2013) 9.

⁴⁴ Nándori (2016) 128.

⁴⁵ Gecse–Volter (2009) 85.

⁴⁶ Szakács (2016) 143.

⁴⁷ Cserép–Molnár (2008) 24.

⁴⁸ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 14. § (1).

⁴⁹ Szászvári (2010) 35.

hagyható figyelmen kívül. Egyrészt, mert az előítéletesség konkrét megnyilvánulási formája a meghatározott csoportokkal szembeni elutasító attitűdben gyökeredzik, amely aztán a személyiségben, illetve a társadalom strukturális és kulturális szerkezetében formálódik.⁵⁰ Figyelembe véve azonban a függőkkel kapcsolatos általános társadalmi viszonyulást, valamint a rendészeti szubkultúrát egyébként is általánosan jellemző előítéletességet,⁵¹ joggal tarthatunk a diszkrimináció tényleges megjelenésétől. Az ilyen társadalmi és kulturális közegben formálódó egyén esetében nincs különösebb akadálya a szélsőséges és tartósan fennálló attitűdök kialakulásának. Hiszen – ahogy azt több kutatás is megállapította – a rendőr tükrözi a többségi társadalom domináns attitűdjeit. Előítéletességének szintje alapvetően korrelál annak a civil közösségnek az előítéletességével, amelyben szolgál, és a rendőrök a közösség tagjaitól csak némileg előítéletesebbek.⁵² Ha viszont az általános társadalmi viszonyulás eleve rendkívül előítéletes egy bizonyos csoporttal szemben, akkor ez az attitűd a rendőrök körében feltehetően még markánsabban jelen van. Márpedig az erősen polarizált, prezisztens attitűdök esetében jó okkal várható a megfelelő – negatív vagy pozitív irányultságú – viselkedés bekövetkezése.⁵³

Kiváltképp, hogy a diszkrimináció a legtöbb esetben nem feltétlenül súlyos törvénysértések (például hivatali visszaélés) formájában realizálódik. A szenvedélybetegekkel kapcsolatban például diszkriminatívnak tekinthető az eljárás, ha az intézkedő a sértett mentális problémái, állapota miatt nem veszi komolyan a bejelentését, különösebb objektív indok nélkül vonja kétségbe annak szavahihetőségét, és ezek nyomán nem, vagy nem megfelelő gondossággal jár el az ügyében.

Az átélt diszkrimináció az egyénben negatív affektív válaszokat vált ki, és az átélt élményeihez igazodnak attitűdjei a hatóságra vonatkozóan.⁵⁴ A diszkrimináció következményeként tehát az áldozat negatívan kezd viszonyulni a rendőrökhöz, bizalmatlanná válik és egyáltalán nem, vagy csak nehezen bírható rá az együttműködésre.

Mindezek figyelembevételével megállapítható, hogy a szenvedélybetegekkel kapcsolatos rendőri viszonyulás, a negatív attitűdök megismerése és felszínre hozása végső soron segítheti a diszkrimináció megjelenési gyakoriságának csökkentését is.

A függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök jelentősége a korlátozó szerepkörben

Mint arra korábban utaltam, a függők és bűnözés kapcsolatát a legtöbb kutatás a bűnelkövetők, a normasértők szempontjából vizsgálja. Ezek a kutatások arra keresik a választ, hogy milyen kapcsolat húzódik a bűncselekmények elkövetése és a különböző addikciók (például kábítószer-függőség, alkoholizmus, szerencsejáték szenvedély) között.

⁵⁰ Örkény-Várad (2010) 30.

⁵¹ Krémer (1998) 35.

⁵² Reiner (2010) 129.

⁵³ Csepeli (1997) 226.

⁵⁴ Szászvári (2011) 29.

Habár az egyén életében megjelenő jogi problémák részben valóban alkalmasak az addikciók súlyosságának jelzésére,⁵⁵ a függőség és a bűnözés között nem mutatható ki egyenes oksági kapcsolat.⁵⁶ Azon szenvedélybetegek esetében pedig, akiknél a függőség már csak a bűnelkövetések után alakult ki, szintén nem igazolható, hogy az addikció motiváló szereppel bírt volna a további bűncselekmények elkövetésében.⁵⁷ Összességében tehát megállapítható, hogy a függőség önmagában semmiképp nem predesztinál a bűnelkövetésre.

A függőkkel kapcsolatos általános társadalmi vélekedés ugyanakkor azt tükrözi, hogy a szenvedélybetegség és a bűnelkövetés – mintegy szükségszerűen – ok-okozati kapcsolatban állnak egymással. Ennek az attitűdnek az átvétele, illetve projektálása az egyénre, számos problémát okozhat a rendőri gyakorlatban is. A továbbiakban e problémák körét (*bűnözőkép kialakítása, hatalommal való visszaélés és diszkrimináció, agresszió, devianciaerősítés*) vizsgáljuk.

Bűnözőkép kialakítása

Doctor és Sieveking, az ezredfordulót megelőzően végzett attitűdvizsgálatot egy olyan komplex társadalmi mintán, amelyben a szerfüggők, alkalmi marihuána fogyasztók, és absztinensek mellett rendőrök is szerepeltek. A kutatásuk eredményeit feldolgozva a szerzők az alábbi következtetést vonták le a rendőri attitűdökkel kapcsolatban: „A válaszadók a szenvedélybetegeket úgy jellemezték, mint akik felelősek a saját állapotukért, potenciálisan károsak, ijesztőek, provokatívak, némiképp visszataszítók, megbízhatatlanok és kiszámíthatatlanok. Az attribútumok ilyen kombinációja együttállást mutat az antiszociális vagy bűnöző személyekre vonatkozó sztereotípiákkal.”⁵⁸ A kutatók megállapításai kiválóan szemléltetik, hogy a szenvedélybetegekkel kapcsolatos rendőri attitűdök esetenként szoros együttállást mutatnak a bűnelkövetőkre vonatkozó előfeltevésekkel.

Coates és Miller szintén úgy találta, hogy a rendőrök egy jelentős része hajlamos a szenvedélybetegek bűnözőként való azonosítására. A kutatók által végzett vizsgálat öt hónapja alatt, a letartóztatott 892 főből 57 személy vallotta magát szenvedélybetegnek. A rendőrök előítéletes attitűdjeit ugyanakkor jól mutatja, hogy a szenvedélybetegekkel történő meglehetősen kis számú intézkedés ellenére a hivatásosok mintegy 79%-a vélte úgy, hogy az összes bűncselekménynek több mint a felét a heroínfüggők követik el.⁵⁹

A kényszeres szerhasználókkal kapcsolatos bűnözői attitűd jelenlétét igazolták Rhodesék is, 2006-ban végzett kvalitatív kutatásukban. A megkérdezett rendőrök szerint: „A drogfüggők piszkok. Rossz emberek. És lopnak. [...] Egy függő mindig

⁵⁵ Rác–Pogány–Máthé–Árva (2002) 588.

⁵⁶ Bean (2014) Dingwall (2006)

⁵⁷ Greenberg–Adler (1974)

⁵⁸ Doctor–Sieveking (1973) 696.

⁵⁹ Coates–Miller (1974)

kiszámíthatatlan. Ki tudja éppen mit készül elkövetni – ellop egy autót, megerőszakol valakit, vagy hasonló. [...] Minden függőt feljegyzünk. Így amikor kapcsolatba kerül velük az ember, azonnal tudni fogja, hogyan álljon hozzájuk. Soha nem bízatsz meg egy függőben. Mindig a bizalmatlanság jegyében kell hozzájuk viszonyulni.”⁶⁰

A gyakorlatban könnyen előfordulhat, hogy a bűnözőkép kialakításával a rendőri tevékenység fókuszpontja olyan személyekre helyeződik, akik egyébként nem követtek el jogsértést és objektíve nem fenyegetik a közbiztonságot. Ezáltal növekszik az indokolatlan, illetve felesleges intézkedések (igazoltatások, ruházatatvizsgálások) száma is, amely leköti a rendőri erő kapacitását.

A függő bűnözőként való értelmezése hozzájárul ahhoz is, hogy a valóságnak nem, vagy nem teljesen megfelelő feltevéseket a rendőr tényként fogadja el. Egyszóval, a bűnözőkép kialakítása megerősíti a rendőr egyes sztereotípiáit. Például, hogy a szenvedélybetegek többsége erőszakos, miközben pedig jól dokumentált eredmények igazolják, hogy azok a szenvedélybetegek, akik bűncselekmény elkövetésére kényszerülnek, tipikusan nem erőszakos cselekményeket követnek el.⁶¹

A bűnözőkép kialakítása végezetül megnehezíti annak az elfogadását, hogy a függő nemcsak elkövető, hanem gyakran áldozat is lehet. Azoknál az intézkedéseknél pedig, amelyeknél a rendőr az áldozathoz bűnözőként viszonyul, értelemszerűen előkerülnek a korábban – a szolgáltatói szerepkörnél – említett gyakorlati problémák.

Fontos azonban kiemelni, hogy a függőkre vonatkozó rendőri attitűdök mellett a gyakorlatban meghatározó tényezőnek bizonyult az is, hogy a rendőrök miként tartják mérhetőnek a szervezet működésének hatékonyságát. Azokban az esetekben ugyanis, amikor a rendőrség elsődleges teljesítményindikátorát a letartóztatások és intézkedések száma adja, a rendőrök sokkal nagyobb számban lépnek fel a kényszeres szerhasználókkal szemben.⁶²

Hatalommal való visszaélés és diszkrimináció

A drogfüggőkkel kapcsolatos negatív rendőri attitűdök következő gyakorlati problémakörét a hatalommal való visszaélés, illetve a diszkrimináció megjelenése adja.⁶³ Reiner azt állítja, hogy a rendőri kultúrának szerves része a különleges sztereotípiák és társadalmi osztályozások alkalmazása. Ebben a klasszifikációban léteznek olyan csoportok – így különösen egyes etnikumok, szenvedélybetegek, csavargók, munkanélküliek –, amelyeket a társadalmi többség problematikusnak, utálatosnak tart, ezért azok kezelését a rendőrségre hagyja. Reiner őket sorolja a „rendőri tulajdon” kategóriájába.

⁶⁰ Rhodes et. al. (2006) 915-916.

⁶¹ President's Commissions on Law Enforcement and Administration of Justice (1967)

⁶² Cheurprakobkit (1998) 96.

⁶³ Kovács (2018a) 18–21.

A szerző szerint a rendőrök sokszor úgy érzik, hogy a „rendőri kategóriába” tartozó csoportok tagjaival szemben szabadabban léphetnek fel, miután erre a társadalmi többség „felhatalmazta” őket.⁶⁴

Több vizsgálat eredménye is azt látszik alátámasztani, hogy a rendszeres szerhasználókkal és függőkkel kapcsolatos negatív rendőri attitűdök sajnálatos módon könnyen vezethetnek diszkriminatív vagy visszaélésszerű eljárásokhoz.

Jorgensen szerint például, amikor a rendőr olyan személlyel szemben intézkedik, akiről tudja, hogy pszichoaktív szerekkel abuzál, a kábítószerekkel és kábítószer-használattal kapcsolatos attitűdjei hatást gyakorolnak diszkrecionális jogainak gyakorlására.⁶⁵ Részben ezt erősítik azok a korábbi kutatások is, amelyek szerint a rendőröknek az elkövetőkkel, bűnözéssel, büntetőpolitikával kapcsolatos attitűdjei befolyásolják, hogy a rendőr miként gyakorolja mérlegelési jogkörét és hogyan érvényesíti a törvényt.⁶⁶

Füzesi és munkatársainak kutatásában a részt vevő alkalmi és problémás szerhasználók szintén arról számoltak be, hogy a helyzetükre kedvezően ható jogintézményekről, mint az elterelés, sokszor egyáltalán nem kaptak tájékoztatást a rendőröktől.⁶⁷ A fentiek alapján feltételezhetjük, hogy az e fajta gyakorlat – még ha az nem is általános – visszavezethető a droghasználókkal kapcsolatos negatív rendőri attitűdök jelenlétéhez.

Cooper 1973-ban publikált vizsgálatában megállapította, hogy 1969. augusztus 1. és 1970. július 31. között, megközelítőleg a kábítószerrel kapcsolatos rendőrségi ügyek 70%-át, míg a bűntettek egyharmadát utasították el a bíróságon. Az ügyek körülbelül 57%-át a rendőrök által elkövetett eljárási hibák miatt utasították el. Cooper szerint az elutasított ügyek rendkívül magas száma egyértelműen a rendőri hatalommal történő visszaélésre utal, amelyet a kábítószer-használat problémájának megoldása érdekében gyakorolt a hatóság.⁶⁸

Összességében a rendőri diszkrimináció és a hatalommal való visszaélés gyakorlati jelentőségét és azok következményeit – Uszkiewicz nyomán – a következők szerint foglalhatjuk össze: az ilyen eljárások a diszkriminált csoport tagjai számára megalázók és sértik azok emberi méltóságát; a célcsoport tagjai elvesztik a rendőrség iránti bizalmukat; a csoport és a bűnözés közötti kapcsolat feltételezésével erősítik a többségi társadalom előítéleteit; méltánytalanul osztja el a bűnüldözés társadalmi költségeit; végezetül rombolja a szervezet működésének hatékonyságát.⁶⁹

⁶⁴ Bowling–Phillips (2002) 158.

⁶⁵ Jorgensen (2018) 1–17.

⁶⁶ Worden (1989) 667–711.; Gaines–Kappeler (2011)

⁶⁷ Füzesi et al. (2010) 84.

⁶⁸ Cooper (1973) 62.

⁶⁹ Uszkiewicz (2012) 382–386.

Agresszió

Világos, hogy pusztán a rendőr negatív attitűdjei nem vezetnek szükségszerűen verbális, vagy akár fizikai agresszió megjelenéséhez. Mindazonáltal ez utóbbiak kialakulása elképzelhetetlen volna az áldozatra vonatkozó negatív attitűdök jelenléte nélkül. Az agresszióknak ugyanis nélkülözhetetlen kognitív összetevője azon negatív attitűdöknek az összessége, amelyet hosztilitásnak nevezünk.⁷⁰

Habár a hazai vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a verbálisan a kábítószer-fogyasztással és a fogyasztókkal negatív attitűddel viseltető magyar rendőrök többsége az intézkedések alkalmával ezt az attitűdjét nem projektálja a gyanúsítottra,⁷¹ a nemzetközi megállapítások azt tükrözik, hogy a rendőrök egy része eljut a verbális és akár a fizikai agresszió szintjére is.

Hughes és munkatársai vizsgálatuk során megfigyelték, hogy miután a szenvedélybetegek problémájáról a társadalom nem hajlandó érdemben tudomást venni, s arra – a büntetőjog alkalmazásán kívül – megoldást sem keres, a rendőrök saját eszközrendszerükhöz nyúlnak. Az addikciókból származtatott problémákat – mint a kábítószer-kereskedelem, birtoklás és más bűncselekmények elkövetése – a szenvedélybetegek kényszerítésével, fenyegetésével, illetve esetleges kedvezmények ígéretével próbálják orvosolni az egyenruhások.⁷²

2016-ban Mazhnayaék szintén azt igazolták, hogy a kábítószerfüggők általános társadalmi kirekesztettsége és a rendőrök negatív viszonyulása olyan veszélyes elegyet alkot, amely könnyen vezet súlyos rendőri túlkapásokhoz. A kutatók megállapították, hogy a függők kirekesztettsége révén sebezhetővé váltak az olyan hatósági visszaélésekkel szemben, mint az indokolatlan őrizetbe vétel, rendőri zaklatások és a korrupció (ez utóbbi esetben a rendőrök pénzt követeltek az intézkedés elmulasztása érdekében).⁷³

Úgy vélem, hogy a verbális, illetve a fizikai agresszió megjelenésének gyakorlati következményei nem igényelnek különösebb magyarázatot. Habár a rendőri igazgatásnak kétségtelenül része a legitim fizikai erőszak gyakorlásának joga, ezt csak szigorú törvényi keretek között, s a jogállamiság értékrendjével megegyezően lehet alkalmazni.⁷⁴ Az indokolatlan és jogszerűtlen állami erőszak gyakorlása a diktatúrák sajátja. Ilyetén ezek a magatartásformák alapjaiban ingatják meg a demokratikus rendészeti működésbe vetett társadalmi bizalmat, rontják a rendészeti munka hatékonyságát, valamint a szervezet és az állam egészének társadalmi és nemzetközi megítélését.

⁷⁰ Rucska–Garancz–Kiss-Tóth (2017) 5.

⁷¹ Ritter (2007) 58.

⁷² Hughes–Parker–Senay (1974) 136–139.

⁷³ Mazhnaya et. al. (2016)

⁷⁴ Erdős (2018b) 17.

Devianciaerősítés

A korlátozó szerepkörben eljáró rendőr szenvedélybetegekkel kapcsolatos negatív attitűdjeinek jelentőségét vizsgálva, végezetül utalnunk kell annak deviancia-megerősítő szerepére. Rosenthal és Jacobson kutatásai óta tudjuk, hogy mások benyomásai és elvárásai jelentős befolyással vannak az egyén viselkedésére és énképére egyaránt (lásd: Rosenthal-effektus).⁷⁵ Mindez azt jelenti, hogy „a másiktól kialakított benyomások és elvárások oda vezetnek, hogy kiváltódik a másiktól az elvárt viselkedés, ezáltal az elvárások megerősítést nyernek”.⁷⁶ E folyamat alakulásában rendkívül fontos szerepe van a bennünk megbújó sztereotípiáknak. A sztereotípiák ugyanis alapvetően meghatározzák a másokkal kapcsolatos elvárásainkat, amely elvárások – Rosenthalék elmélete alapján – hatást gyakorolnak a másik fél viselkedésére.⁷⁷

Zinberg szerint a kábítószerfüggőkkel kapcsolatos sztereotípiák, a jogi és társadalmi megbélyegzés, a fent leírt módon képesek hatást gyakorolni a függő viselkedésére is.⁷⁸ Ugyanakkor nemcsak az általános társadalmi megbélyegzés, hanem a társadalom egyes alrendszerének – mint a rendőrség – sztereotípiái is képesek a képzelet valósággá alakításával erősíteni az olyan deviáns magatartásokat, mint a rendszeres vagy kényszeres droghasználat.

Young, tanulmányában több pontban összegzi a rendőri sztereotípiák devianciaerősítő hatását: 1. az intenzív hatósági fellépés fokozza a droghasználó közösség kohézióját, szervezettségét; 2. a szigorú rendőri fellépés mindinkább arra készteti a fogyasztókat, hogy elkülönüljenek a nem fogyasztó közösségtől; 3. a deviancia erősödésével csökken a lehetősége annak, hogy az egyén visszatérjen a szélesebb értelemben vett társadalmi közegbe; 4. a rendőrség a bűnözőkép kialakításával egyre nagyobb figyelmet szentel a fogyasztóknak, és ezáltal a fogyasztói magatartásformák egyre titkosabbá válnak; 5. a titkossá váló közösségben megjelennek a hivatásos drogkereskedők, nő a szervezett bűnözői körök szerepe; 6. a szerhasználók között nő a gyanakvás, híresztelések jelennek meg az illegitim rendőri eljárásokról, az üldöztetés körülményei között pedig nő a paranoid tünetek megjelenése; 7. a szigorú és általánosító rendőri viszonyulás következményeként a problémamentes, alkalmi szerhasználó és a problémás szerhasználó között kialakul valamiféle azonosságtudat az üldöztetés révén.⁷⁹

Összegzés

E tanulmány célja, hogy a rendőr és az állampolgár kapcsolatrendszerében (társadalmi dimenzióban) vizsgálja a drogfüggőkre vonatkozó rendőri attitűdök gyakorlati jelentőségét.

⁷⁵ Rosenthal–Jacobson (1968) 20.

⁷⁶ Farkas–Borbély (2018) 102.

⁷⁷ Hegedűs (2018) 235.

⁷⁸ Zinberg (2005) 65.

⁷⁹ Young (2002) 50–54.

Számba véve az eddigi kutatások eredményeit, azt mondhatjuk, hogy a drogfüggőkhöz való rendőri viszonyulás minősége több szempontból is gyakorlati relevanciával bírhat.

Eredményeink azt igazolják, hogy azokban az esetekben, amikor a rendőr szolgáltató szerepkörben intézkedik egy függővel szemben, elsősorban az olyan problémakategóriákkal találkozunk, mint a *bizalmatlanság*, az *áldozathibáztatás*, a *többszörös viktimizáció*, valamint a *normasértés*, *diszkrimináció* megjelenése.

Míg a korlátozó szerepkörben intézkedő rendőr drogfüggőkkel kapcsolatos negatív viszonyulása kapcsán a *bűnözőkép kialakítása*, a *hatalommal való visszaélés és diszrimináció*, az *agresszió* és a *devianciaerősítés* problémáival szembesülhetünk (2. ábra).

Természetesen nem azt állítjuk, hogy a drogfüggőkkel kapcsolatos negatív rendőri attitűdök minden esetben és minden kétséget kizáróan hatást gyakorolnak az intézkedő magatartására. Az eredmények azonban azt igazolják, hogy sok esetben joggal számolhatunk ezzel az eshetőséggel. Éppen ezért nem is vitatható, hogy e téma vizsgálata különös fontossággal bír, tudományos és szakmai szempontokból egyaránt.

Az e területen végzett kutatások eredményei segíthetnek megvilágítani a probléma jelenlétét, mélységét, továbbá irányt mutathatnak a hatékony megoldások megtalálásához is.

Devin úgy véli, hogy az attitűdrendszer formálása során három tényező megléte elengedhetetlen:

- szándék: az egyén elhatározása a berögzült viselkedés felhagyását illetően;
- figyelem: emlékezés a feloldásra;
- idő: az elhatározásnak megfelelő viselkedésformák folyamatos gyakorlása.⁸⁰

Szükség van egy olyan új kognitív rendszer kialakítására, amely összhangban áll elhatározásnak megfelelő viselkedési mintákkal, ezzel gyengítve a korábbi és erősítve az új gondolkodási sémákat és viselkedési mintázatokat.⁸¹

Az eddig felvetett problémák megelőzése, illetve megoldása tekintetében tehát különös feladat hárul a rendőri képzésért felelős személyekre és intézményekre. Egyrészt mert a képzésben szereplő ismeretanyag, valamint az oktatók által közvetített értékek és normák átadásával a hallgatók átveszik a rendőri kultúrát jellemző érték- és hiedelemrendszert. Később pedig a már végzett hallgatók az intézményben kialakított értékrendszerükkel aztán maguk is hatnak erre a szakmai kultúrára. Azonban – miként az a fentiekből is kiderül – egyáltalán nem mindegy, hogy miként teszik ezt.⁸²

Másrészt, mert a korábbi vizsgálatok egyértelműen igazolják, hogy a drogfüggőkkel és egyéb mentális problémákkal küzdő személyekkel kapcsolatos negatív rendőri attitűdök sok esetben hatékonyan és rövid idő alatt formálhatók a tapasztalatok bővülése és a megfelelő képzés révén.⁸³

⁸⁰ Devine (1989) 16.

⁸¹ Kiss–Galambos–László (2017) 9.

⁸² Krémer–Molnár (2011) 229.

⁸³ Pinfold et. al. (2003); Yucker (1986) 14.

A függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök gyakorlati relevanciája			
<i>A függőkkel kapcsolatos attitűd megjelenése</i>	<i>Rendőri szerepkör</i>	<i>Érintettek</i>	<i>Negatív rendőri attitűdök következményei</i>
Társadalmi dimenzióban	Szolgáltató szerepkör	<ul style="list-style-type: none"> • áldozatok, • ügyfelek, • egyéb érdekeltek. 	<ul style="list-style-type: none"> • bizalmatlanság, • áldozathibáztatás, • többszörös viktimizáció, • normasértés, diszkrimináció.
	Korlátozó szerepkör	<ul style="list-style-type: none"> • bűnelkövetők, • normasértők, • intézkedés alá vont személyek. 	<ul style="list-style-type: none"> • bűnözőkép kialakítása, • hatalommal való visszaélés és diszkrimináció, • agresszió, • devianciaerősítés.

2. ábra: A függőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök gyakorlati relevanciája.

Forrás: szerző saját szerkesztése

IRODALOMJEGYZÉK

- Balassa Szilvia (2006): Antiszemiták, cigányellenesek, xenofobok. In Bakó Boglárka – Papp Richárd – Szarka László szerk.: *Mindennapi előítéletek. Társadalmi távolságok és etnikai sztereotípiák*. Budapest, Balassi Kiadó, 205–240.
- Bálint Réka – Csesztregi Tamás – Horváth Gergely Csaba – Kaló Zsuzsa – Paksi Borbála – Péterfi Anna – Port Ágnes – Tarján Anna (2018): *2018-as éves jelentés (2017-es adatok) az EMCDDA számára*. Budapest, Reitox.
- Barabás Tünde (2004): Általános viktimológia, látencia. In. Irk Ferenc szerk.: *Áldozatok és vélemények I.* Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 157-198.
- Basu, Debasish – Malhotra, Anil – Varma, Vijoy K. – Malhotra, Rama (1998): Development of a scale to assess attitudes toward drinking and alcoholism. *Indian Journal of Psychiatry*, Vol. 40, No. 2. 158–164.
- Bean, Philip (2014): *Drugs and Crime*. New York, Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203077146>
- Boles, M. Sharon – Miotto, Karen (2003): Substance abuse and violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 8, No. 2. 155–174. DOI [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(01\)00057-X](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(01)00057-X)
- Borbély Tibor Örs – Pecze Mariann (2006): A munkafüggőség (workaholism) szakirodalmi áttekintése. *Addictologia Hungarica*, 5. évf. 4. sz. 359–381.
- Borbíró Andrea (2009): Bűnmegelőzés. In Borbíró Andrea – Kerezi Klára szerk.: *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. I. kötet. Forrás: http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/tamop_tk_1_alt+gyfk.pdf (2018. 12. 01.)
- Bowling, Benjamin – Phillips, Coretta (2002): *Racism, crime and justice*. Essex, Pearson Education Limited.
- Churprakobkit, Sutham – Kuntsee, Pomchai – Vauhgn, Michael S. (1998): Drugs in Thailand: Assessing police attitudes. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol. 42, No. 1. 81–100. DOI: <https://doi.org/10.1177/0306624X98421007>

- Coates, Robert B. – Miller, Alden D. (1974): Patrolmen and addicts: A study of police perception and police-citizen interaction. *Journal of Police Science and Administration*, Vol. 2, No. 3. 308–321.
- Cohen, Lawrence E. – Felson, Marcus (1979): Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, Vol. 44, No. 4. 588–608. DOI: <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Cooper, Sydney C. (1973): *Dismissal of narcotics arrest cases in the New York City Criminal Court*. Santa Monica, Rand Corporation.
- Csepeli György (1997): *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Cserép Attila – Molnár Katalin (2008): *A rendőrség kommunikációs stratégiája és belső kommunikációja*. Kézirat. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium és a Magyar Rendészettudományi Társaság „Rendészeti kommunikáció” c. pályázatának III. helyezett tanulmánya. Forrás: www.nyelviktoralas.hu/publikacio/a_rendorseg_kommunikacios_strategiaja.pdf (2019. 03. 29.)
- Darke, Shane – Torok, Michelle – Sharlene Kaye – Ross, Joanne – McKetin, Rebecca (2010): Comparative rates of violent crime among regular methamphetamine and opioid users: offending and victimization. *Addiction*, Vol. 105, No. 5. 916–919. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2009.02872.x>
- Decker, Catharina – Kersten, Joachim (2015): Monitory police officers' contribution to police-ethnic minority conflict management. *European Journal of Policing Studies*, Vol. 2, No. 4. 461–481.
- Demetrovics Zsolt (2011): A szenvedélybetegségek modern szemlélete. *Háló*, 17. évf. 9. sz. 3–4.
- Demetrovics Zsolt (2013): *Viselkedési addikciók: spektrumszemléletű kutatások*. Kézirat. Budapest, Akadémiai értekezés.
- Devine, Patricia G. (1989) : Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 56, No. 1. 5–18. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.1.5>
- Dingwall, Gavin (2006): *Alcohol and Crime*. Devon, Willan Publishing.
- Doctor, Ronald M. – Sieveking, Nicholas A. (1973): A comparison of attitudes among heroin addicts, policemen, marijuana users, and nondrug users about the drug addict. *International Journal of the Addiction*, Vol. 8, No. 4. 691–699. DOI: <https://doi.org/10.3109/10826087309057495>
- Erdős Ákos (2018a): A gyermekek drogfogyasztásának változásai – a Gyermekek Egyezmény végrehajtásáról szóló civil jelentés tükrében. *Fundamentum*, 22. évf. 1. sz. 87–98.
- Erdős Ákos (2018b): A rendészet általános lényegéről. In: Erdős Ákos szerk.: *Integrált pénzügyőri ismeretek I. Kezdő pénzügyőrök kézikönyve*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. 13–24.
- Farkas Johanna – Borbély Zsuzsanna (2018): Önismeret. In: Haller József – Farkas Johanna szerk.: *Pszichológia a közszolgálatban I*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 97–116.
- Faupel, Charles (1991): *Shooting Dope: Career of hard-core heroin user*. Gainesville, University of Florida Press.
- Favorini, Alison (1995): Concept of codependency: Blaming the victim or pathway to recovery. *Social Work*, Vol. 40, No. 6. 827–830. DOI: <https://doi.org/10.1093/sw/40.6.827>
- Finszter Géza (2013): *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Finszter Géza (2014): *Rendészetelmélet*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- Finszter Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- Füzesi Zsuzsanna – Kesztyűs Márk – Szilágyi Judit – Busa Csilla (2010): A kliensek véleménye az elterelésről. In: Vitrai József szerk.: *Büntetés helyett*. Budapest, L'Harmattan Kiadó. 80–94.
- Gaines, Larry K. – Kappeler, Victor E. (2011): *Policing in America*. 7th Edition. Waltham, Anderson Publishing.
- Galambos Rita – Kiss Valéria – László Noémi (2017): *Érzékenyítés és a felelősségvállalás fejlesztése a jogászképzésben*. Budapest, ELTE.
- Galán Anita (2014): Az internetfüggőség kialakulása és prevalenciája. A hazai és nemzetközi kutatási eredmények összefoglalása. *Metszetek*, 3. évf. 1. sz. 316–327.

- Gecse Gábor – Volter Zsolt (2009): A rendőri hivatás etikai kódexe. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények X.*, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. 79–92.
- Girard, April L. – Senn, Charlene Y. (2008): The role of the new „date rape drug” in attributions about date rape. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 23, No. 1. 3–20. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260507307648>
- Greenberg, Stephanie W. – Adler, Freda (1974): Crime and addiction: An empirical analysis of literature, 1920–1973. *Contemporary Drug Problems*, Vol. 3, No. 2. 221–270. DOI: <https://doi.org/10.4103/0972-6748.160960>
- Grubb, Amy – Turner, Emily (2012): Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 17, No. 5. 443–452. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.06.002>
- Haller, Deborah L. – Miles, Donna R. (2003): Victimization and perpetration among perinatal substance abusers. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 18, No. 7. 760–780. DOI: <https://doi.org/10.1177/0886260503018007005>
- Hegedűs Judit (2018): Társadalmi diverzitás. In Haller József – Farkas Johanna szerk.: *Pszichológia a közszolgálatban I.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 219–240.
- Héra Gábor (2015): The relationship between the roma and the police: A roma perspective. *Policing and Society*, Vol. 27, No. 4. 393–407. DOI: <https://doi.org/10.1080/10439463.2015.1067204>
- Hughes, Patrick H. – Richard, Parker – Senay, Edward C. (1974): Addicts, police and the neighborhood social system. *American Journal of Orthopsychiatry*, Vol. 44, No. 1. 129–141. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1974.tb00877.x>
- Jackson, Jonathan – Hough, Mike – Bradford, Ben – Pooler, Tia – Hohl, Katrin – Kuha, Jouni (2011): *Trust in Justice : Topline results from the round 5 of the European Social Survey*. ESS. Forrás: www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS5_toplines_issue_1_trust_in_justice.pdf (2019. 05. 11.)
- Jorgensen, Cody (2018): Badges and Bongs: Police officers’ attitudes toward drugs. *SAGE Open*, Vol. 8, No. 4. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1177/2158244018805357>
- Kantor, Glenda Kaufman (1989): Substance abuse as a precipitant of wife abuse victimizations. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, Vol. 15, No. 2. 173–189. DOI: <https://doi.org/10.3109/00952998909092719>
- Krémer Ferenc (1998): A rendőri szubkultúra és a korrupció néhány problémája. *Belügyi Szemle*, 46. évf. 10. sz. 34–53.
- Krémer Ferenc – Molnár Katalin (2011): A szociális kompetenciák szerepe a rendészeti szakmai gondolkodás formálásában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: Tanulmányok „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése” című tudományos konferenciáról. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. 229–241.
- Kovács István (2014): Az emberkereskedelem és az ahhoz szorosan kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények áldozati jogainak érvényesülése illetve azok meghiúsulása, csorbulása hazánkban. *Műszaki Katonai Közlöny*, 1. sz. 213–230.
- Kovács István (2015): Az üzletszerű kéjlegéssel kapcsolatos rendőri visszaélések etikai vonatkozásai. *Belügyi Szemle*, 63. évf. 4. sz. 99–125.
- Kovács István (2018a): *Egy empirikus kutatás részletei: a prostitúció jelensége, és társadalmi kontrollja napjainkban*. Kézirat.
- Kovács István (2018b): Prostitúció, és prohibíció a mai Magyarországon: avagy miért nem sikerül a rendőrségnek a szocializmust levetkőzni a XXI. században. *Létünk*, 2. sz. 18–21.
- Kuszting Gábor – Spronz Júlia – Wirth Judit (2012): *Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre*. Budapest, NANE Egyesület – PATENT Egyesület.
- Mazhnaya, Alyona – Bojko, Martha J. – Marcus, Ruthanne – Filipovych, Sergii – Islam, Zahedul – Dvoriak, Sergey – Altice, Frederick L. (2016): In their own voices: Breaking the vicious cycle of addiction, treatment and criminal justice among people who inject drugs in Ukraine. *Drugs*:

- Education, Prevention and Policy*, Vol. 23, No. 2. 163–175. DOI: <https://doi.org/10.3109/09687637.2015.1127327>
- Miller, Brenda A. – Downs, William R – Gondoli, Dawn M. (1989): Spousal violence among alcoholic women as compared to a random household sample of women. *Journal of Studies on Alcohol*, Vol. 50, No. 6. 533–540. DOI: <https://doi.org/10.15288/jsa.1989.50.533>
- Nándori Nikolettá Petra (2016) Még mindig ugyanazok a problémák... A rendőri erkölcs statikussága a közszolgálati etika tükrében. *Magyar Rendészet*, 16. évf. 3. sz. 123–135.
- Nario-Redmond, Michelle R. – Branscombe, Nyla R. (1996): It could be worse: Implications for blame assignment in rape cases. *Basic and Applied Social Psychology*, Vol. 18, No. 3. 347–366. DOI: https://doi.org/10.1207/s15324834basp1803_6
- Nunes, Laura Marinha – Sani, Ana Isabel (2013): Victimization of the drug addict. *Journal of Modern Education Review*, Vol. 3, No. 9. 677–684.
- Oetting, Eugene R. – Donnermeyer, Joseph F. – Deffenbacher, Jerry L. (1998): Primary socialization theory. The influence of the community on drug use and deviance. III. *Substance Use and Misuse*, Vol. 33, No. 3. 371–382. DOI: <https://doi.org/10.3109/10826089809058948>
- Örkény Antal – Váradi Luca (2010): Az előítéletes gondolkodás társadalmi beagyazottsága, nemzetközi összehasonlításban. *Alkalmazott Pszichológia*, 12. évf. 1-2. sz. 29–46.
- Paksi Borbála – Demetrovics Zsolt – Magi Anna – Felvinczi Katalin (2018): A magyarországi felnőtt népesség droghasználata – az Országos Lakossági Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról 2015 (OLAAP 2015) reprezentatív lakossági felmérés alapján. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 73. évf. 4. sz. 541–565. DOI: <https://doi.org/10.1556/0016.2018.73.4.2>
- Pap Júlia (2014): A bizalom, mint krimináltaktika – értekezés a rendőrség bizalmi rendszerének helyzetéről. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészetelméleti Kutatóműhely. Forrás: http://www.rendeszetelmelet.hu/Graphics/pdf/e-konyvtar/Pap_Julia_NKE_palyazat.pdf (2019. 03. 23.)
- Parti Katalin – Szabó Judit – Virág György (2016): A média azt üzenté... Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán. *Médiakutató*, 17. évf. 2. sz. 7–24.
- Peele, Stanton (1985): *The meaning of addiction: A compulsive experience and its interpretation*. Lexington, Lexington Books.
- Pikó Bettina (2002): A depresszió társadalom-lélektana: kórtünet vagy kortünet? *Valóság*, 45. évf. 7. sz. 53–62.
- Pinfold, Vanessa – Huxley, Peter J. – Thornicroft, G. – Farmer, P. – Toulmin, Hilary – Graham, Tanya (2003): Reducing psychiatric stigma and discrimination: Evaluating an educational intervention with the police force in England. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, Vol. 38, No. 6. 337–344. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00127-003-0641-4>
- President's Commissions on Law Enforcement and Administration of Justice (1967): *Task force report: Narcotics and drug abuse*. Washington D.C., Government Printing Office.
- Rácz József (1998): *Addiktológia. Tünettan és intervenció*. Budapest, HIETE.
- Rácz József szerk. (2007): *Leszakadók*. Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- Rácz József – Pogány Csilla – Máthé-Árva Nauszika (2002): Az EuropASI (Addikció Súlyossági Index) magyar nyelvű változatának reliabilitás- és validitásvizsgálata. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 57. évf. 4. sz. 587–603. DOI: <https://doi.org/10.1556/MPSzle.57.2002.4.4>
- Reiner, Robert (2010): *The politics of the police. Fourth edition*. New York, Oxford University Press.
- Rhodes, Tim – Platt, Lucy – Sarang, Anya – Vlasov, Alexander – Mikhailova, Larissa – Monaghan, Geoff (2006): Street Policing, Injecting Drug Use and Harm Reduction in a Russian City: A Qualitative Study of Police Perspectives. *Journal of Urban Health*, Vol. 83, No. 5. 911–925. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11524-006-9085-y>
- Ritter Ildikó (2007): *Rendőrök a kábítószer-fogyasztásról*. Budapest, Kutatási beszámoló, Egészséges Ifjúságért Alapítvány – Ro-Net Bt.

- Rodríguez, Francisco J. – Bringas, Carolina – Rodríguez, Luis – López-Cepero, Javier – Pérez, Beatriz – Estrada, Cristina (2011): Drug abuse and criminal family records in the criminal history of prisoners. *European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, Vol. 3, No. 2. 89–105.
- Rosenthal, Robert – Jacobson, Lenore (1968): Pygmalion in the classroom. *The Urban Review*, Vol. 3, No. 1. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02322211>
- Rucska Andrea – Garancz Rita – Kiss-Tóth Emőke (2017): *Agresszió! Önértékelés! Egészség? Avagy milyen összefüggés található az egészségi állapot, az önértékelés és az agressziós szint között.* Miskolc, XXXI. MicroCAD International Multidisciplinary Scientific Conference, University of Miskolc, 20-21. April 2017. Forrás: www.uni-miskolc.hu/~microcad/publikaciok/2017/h/H4_Rucska_Andrea.pdf (2019. 04. 03.) DOI: <https://doi.org/10.26649/musci.2017.134>
- Seddon, Toby (2006): Drugs, crime and social exclusion. *British Journal of Criminology*, Vol. 46, No. 4. 680–703. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjc/azi079>
- Seear, Kate – Fraser, Suzanne (2014): The addict as victim: Producing the 'problem' of addiction in Australian victims of crime compensation laws. *International Journal of Drug Policy*, Vol. 25, No. 5. 826–835. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.02.016>
- Stanbrook, Matthew B. (2012): Addiction is a disease: We must change our attitudes toward addicts. *Canadian Medical Association Journal*, Vol. 184, No. 2. 155. DOI: <https://doi.org/10.1503/cmaj.111957>
- Swanson, Gerald C. (1975): Law enforcement and drug rehabilitation: Is a bridge of trust possible? *Contemporary Drug Problems: An Interdisciplinary Quarterly*, Vol. 4, No. 4. 493–503.
- Szakács Gábor (2016): Rendőri vezetői kölcsönhatások, példamutatás. In Horváth József – Kovács Gábor szerk.: *Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve*. Második, bővített kiadás. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. 141–143.
- Szászvári Karina (2010): Az idősödő munkavállalókkal kapcsolatos sztereotípiák tartalmi vizsgálata és összefüggése a kognitív stílussal. *Alkalmazott Pszichológia*, 12. évf. 3-4. sz. 31–53.
- Szászvári Karina (2011): *Az idősödő munkavállalókkal kapcsolatos sztereotípiák*. Disszertáció. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsész tudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
- Szécsi Judit – Sik Dorka (2016): Szerhasználat egy hátrányos helyzetű járás szegregátumaiban. *Esély*, 27. évf. 2. sz. 115–131.
- Sztancsik Veronika – Máth János – Pék Győző (2017): Szkizofréniával élők megbélyegzettségének mérése. *Alkalmazott Pszichológia*, 17. évf. 1. sz. 41–57. DOI: <https://doi.org/10.17627/ALKP-SZICH.2017.1.41>
- Talcott, Parsons (1951): *The social system*. London, Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Uszkiewicz Erik (2012): A rendőri diszkrimináció társadalmi következményei. *Jogi Tanulmányok*, 16. évf. 1. sz. 377–387.
- Uszkiewicz Erik (2013): Rendőri segítséggel? Hatással van-e a gyűlölet bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozati munkára a rendőrségi diszkrimináció? *Fundamentum*, 17. évf. 4. sz. 38–46.
- Young, Jock (2002) A rendőrség szerepe a deviancia erősítésében a valóság közvetítésében és a képzet valósággá alakításában: A jelenlegi drokkontroll-rendszer néhány következménye a Notting Hill-i tapasztalatok fényében. In Rác József szerk.: *Drog és társadalom. Az addikciók mintázatai*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó. 41–60.
- Yuker, Harold E. (1986): Disability and the law: Attitudes of police, lawyers, and mental health professionals. *Rehabilitation Psychology*, Vol. 31, No. 1. 13–25. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0091521>
- Worden, Robert E. (1989): Situational and attitudinal explanations of police behavior: A theoretical reappraisal and empirical assessment. *Law & Society Review*, Vol. 23, No. 4. 667–711. DOI: <https://doi.org/10.2307/3053852>
- Zinberg, Norma E. (2005): *Függőség és kontroll. Drog, egyén, társadalom*. Budapest, Nyitott Könyvműhely Kiadó.
- Z. Papp Zsuzsanna (2017): Az áldozathibáztatás pszichológiai magyarázatai. A kontroll szerepe az áldozatsegítésben. *Alkalmazott Pszichológia*, 17. évf. 1. sz. 77–97. DOI: <https://doi.org/10.17627/ALKPSZICH.2017.1.77>
- Zsákai Szilvia (2008): *Társas kapcsolathálók és alkoholizmus. Társadalmi támogatás szerepe az Anonim Alkoholisták felépülésében és visszaesésében*. Disszertáció. Budapest, Budapest Corvinus Egyetem.

Jogforrás

2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

ABSTRACT

The Practical Relevance of Police Attitudes Toward Drug Addicts in the Social Dimension

ERDŐS Ákos

The main goal of this study is to research the practical relevance of police attitudes toward drug addicts in the context of the relationship between the police officers and the citizens (social dimension). Using the results of scientific research, we research the practical relevance of police attitudes toward drug addicts. Our results show that in cases when a police officer takes action against a drug addict as a service provider, we can find problem categories such as, mistrust, victim blame, multiple victimization, and misconduct, discrimination. When a police officer takes action against a drug addict in a restrictive role, we can find problem categories such as creating criminal image, abuse of power and discrimination, aggression and strengthening of deviance.

Keywords: police, drug addict, addiction, attitudes